

INVESTITSION SALOHİYATNI SHAKLLANTIRISH VA UNI SAMARALI BOSHQARISH

Tursunov Sherzod Abduqodirovich

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Innovatsion menejment kafedrası dotsenti
tursunovsherzod1977@gmail.com

Umarova Laylo Nuralievna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, Innovatsion menejment kafedrası magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada investitsion salohiyatni shakllantirish va uni boshqarishning asosiy yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Investitsion salohiyat — bu moliyaviy va iqtisodiy resurslarni samarali boshqarish orqali uzoq muddatli iqtisodiy o‘lishni ta‘minlash, yangi loyihalarni amalga oshirish va bozor raqobatbardoshligini oshirish imkoniyatlarini yaratadigan bir qator mexanizmlardan iboratdir. Maqolada investitsion salohiyatni shakllantirishda eng muhim rol o‘ynaydigan ichki va tashqi manbalar, xususan, o‘z kapitali, kredit resurslari, tashqi qarzarlar, depozitlar va boshqa moliyaviy manbalar yoritiladi. Shuningdek, investitsion salohiyatni boshqarish jarayonida risklarni baholash va minimallashtirish, investitsiya portfellarini diversifikatsiya qilish va samarali boshqaruv strategiyalarini ishlab chiqishning ahamiyati ta‘kidlanadi. Banklar va moliyaviy institutlarning investitsion salohiyatini shakllantirishda hukumat siyosati, moliyaviy tarmoqlar va bozordagi talabning o‘zgarishi ham muhim omil bo‘lib xizmat qiladi. Maqola investitsiyaviy faoliyatni yanada samarali boshqarish uchun amaliy tavsiyalar ham beradi. Bu maqola banklar, moliyaviy tashkilotlar va iqtisodchilar uchun foydali manba bo‘lib, investitsion faoliyatni optimallashtirishga qaratilgan bilimlarni kengaytiradi.

Kalit so‘zlar: *investitsion salohiyat, moliyaviy resurslar, kapital boshqaruvi, kredit portfeli, investitsiya loyihalari, risklarni boshqarish, diversifikatsiya, bank faoliyati, moliyaviy tahlil, sarmoya kiritish, investitsiya jalb qilish, iqtisodiy o‘lish, investitsion portfel, strategik rejalashtirish.*

ФОРМИРОВАНИЯ И ЭФФЕКТИВНОЕ УПРАВЛЕНИЕ ИНВЕСТИЦИОННОГО ПОТЕНЦИАЛА

Турсунов Шерзод Абдукодирович

*Доцент кафедры «Инновационный менеджмент» Ташкентского
государственного экономического университета*

tursunovsherzod1977@gmail.com

Умарова Лайло Нуралиевна

*Магистрант кафедры «Инновационный менеджмент» Ташкентского
государственного экономического университета*

Аннотация: В данной статье анализируются основные направления формирования инвестиционного потенциала и управления ими. Инвестиционный потенциал состоит из ряда механизмов, которые создают возможности для обеспечения долгосрочного экономического роста, реализации новых проектов и повышения конкурентоспособности рынка за счет эффективного управления финансово-экономическими ресурсами. В статье выделены внутренние и внешние источники, играющие важнейшую роль в формировании инвестиционного потенциала, в частности, собственный капитал, кредитные ресурсы, внешние займы, депозиты и другие финансовые источники. Также подчеркивается важность оценки и минимизации рисков, диверсификации инвестиционных портфелей и разработки эффективных управленческих стратегий в процессе управления инвестиционным потенциалом. Изменения в государственной политике, финансовом секторе и рыночном спросе также служат важным фактором формирования инвестиционного потенциала банков и финансовых институтов. Также в статье даны практические рекомендации по более эффективному управлению инвестиционной деятельностью. Данная статья является полезным ресурсом для банков, финансовых учреждений и экономистов, расширяющим знания, направленные на оптимизацию инвестиционной деятельности.

Ключевые слова: *инвестиционный потенциал, финансовые ресурсы, управление капиталом, кредитный портфель, инвестиционные проекты, управление рисками, диверсификация, банковская деятельность, финансовый анализ, инвестиции, привлечение инвестиций, экономический рост, инвестиционный портфель, стратегическое планирование.*

FORMATION AND EFFECTIVE MANAGEMENT OF INVESTMENT POTENTIAL

Tursunov Sherzod Abduqodirovich

*Associate Professor, Department of Innovation Management, Tashkent State
University of Economics*

tursunovsherzod1977@gmail.com

Umarova Laylo Nuralievna

Master's Student, Department of Innovation Management, Tashkent State University of Economics

Abstract: This article analyzes the main directions of investment potential formation and management. Investment potential is a set of mechanisms that create opportunities for ensuring long-term economic growth, implementing new projects and increasing market competitiveness through the effective management of financial and economic resources. The article highlights the internal and external sources that play the most important role in the formation of investment potential, in particular, equity, credit resources, external debts, deposits and other financial sources. It also emphasizes the importance of assessing and minimizing risks, diversifying investment portfolios and developing effective management strategies in the process of managing investment potential. Government policy, changes in financial sectors and market demand also serve as important factors in the formation of the investment potential of banks and financial institutions. The article also provides practical recommendations for more effective management of investment activities. This work is a useful resource for banks, financial organizations and economists, expanding knowledge aimed at optimizing investment activities.

Keywords: *investable assets, credit income resources, capital management, investment, risk management, banking activities, analysis, capital production, investment attraction, economic growth, investment portfolio, strategic marketing.*

KIRISH

Jahonda global raqobatning kuchayishi sharoitida mamlakatlarning o'z investitsion salohiyatini kengaytirish, investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishga intilish, mazkur jarayonlardagi risk darajalarini to'g'ri baholash kabi jihatlarni o'zaro bog'liq holda tashkil etishga yo'naltirilgan investitsion salohiyatni boshqarish ahamiyati kengayib bormoqda. Rivojlangan mamlakatlar o'z investitsiya resurslarini xalqaro maydonda samarali joylashtirish, ularning zamonaviy investitsiya siyosati talablariga muvofiq keluvchi, harakatchan tarkibiy tuzilmasini shakllantirish va muntazam takomillashtirib borish, bunda innovatsion dastak va vositalardan faol foydalanish orqali o'z investitsion salohiyatlarini muvaffaqiyatli boshqarib bormoqdalar. Xalqaro tashkilotlar ma'lumotlariga ko'ra "dunyodagi 140 mamlakatda oxirgi besh yilda investitsion salohiyat deyarli 2,5 martadan ziyod o'sdi, mamlakatlarga jalb etilgan tashqi investitsiyalar miqdori 1,7-2,3 marta oshdi"¹. Hozirda va kelajakda investitsion salohiyatni oshirish, yangi innovatsion

^{1 1} <http://www.uzdaily.uz/uz/post/1637>

texnologiyalarni qo'llash ilg'or menejment tizimiga o'tishning o'ziga xos shakli bo'lib qolmoqda.

Jahonning yetakchi moliya muassasalari, xususan Jahon banki, Xalqaro valyuta fondi, BMTning Taraqqiyot dasturlari singari xalqaro tashkilotlar tomonidan investitsion salohiyatni baholash va uni samarali boshqarishga oid investitsiya qarorlarini qabul qilish, investorlar uchun qulay muhit yaratish bo'yicha tadqiqotlar olib borilmoqda. Hozirgi kunda jahonda investitsion salohiyatni hisoblash indikatorlari va uni baholashning ilmiy-uslubiy jihatlarini takomillashtirish, investitsion salohiyatni samarali boshqarish siyosatini ishlab chiqish, investorlar faoliyati samaradorligini ta'minlashda "investitsion mavqeini shakllantirish, investitsion salohiyatni boshqarishni xalqaro standartlar talablari darajasida tashkil etish bu boradagi ustuvor ilmiy-tadqiqot yo'nalishlaridan hisoblanadi. Hozirgi kunda respublikamizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy va sotsial islohotlar bevosita mamlakatda yangi ish o'rinlarini yaratishga, ishlab chiqarishga innovatsion texnologiyalarni joriy etilishiga va katta investitsion loyihalarini amaliyotgan tadbir etilishiga turtki bo'lmoqda. Katta ijtimoiy-iqtisodiy loyihalarni amalga oshirish bevosita respublikamiz barcha xududlarini qolaversa mamlakatimiz iqtisodiy o'sishiga asos bo'ladi. Dastlab investitsiya loyihalarini moliyalashtirishni Amerika va Kanada banklarini tomonidan amalga oshirilgan bo'lsa, xozirgi kunga kelib barcha rivojlangan mamlakat banklari xususan, Buyuk Britaniya, Germaniya, Gollandiya, Fransiya va Yaponiya banklari shular jumlasidandir. Shuningdek investitsion loyihalarni moliyalashtirishda halqaro moliya institutlari xususan, Halqaro Tiklanish va Taraqqiyot Banki (XTTB) va Yevropa tiklanish va taraqqiyot bank (YETTB)ning o'rni kattadir.

Yurtboshimiz Mirziyoyev Shavkat Miromonovich o'zlarining ma'ruzalarida ".....mamlakatimiz hududlariga salmoqli investitsiyalarni kiritish zarur. Bank investitsiya faoliyatiga o'z mablag'lari bilan birga, tashqaridan moliyalashtirish manbalarini jalb etish bo'yicha chora-tadbirlar ishlab chiqilishi kerak".Yoki, Investitsiya bo'lmasa, Iqtisodiyot rivojlanmaydi. Investorlarga muhit, yaratsak ... ish joyi bo'ladi, mahsulot ko'payadi, soliq tushadi degan so'zlarini eslasak². Bundan ko'rinib turibdiki, banklarning investitsiya faolligini oshirish eng dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Investitsion salohiyatni shakllantirish va uni boshqarish bo'yicha mavjud adabiyotlar ko'plab nazariy va amaliy yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Tijorat banklari uchun investitsion salohiyatni shakllantirishning asosiy mexanizmlarini tushunish, ularning iqtisodiy o'sishdagi rolini tahlil qilishda bir qator ilmiy va amaliy manbalar muhim ahamiyatga ega.

² <https://www.gazeta.uz/oz/2019/01/25/invest/>

Investitsion salohiyatni shakllantirish masalalariga oid birinchi tadqiqotlar iqtisodiy o'sish va rivojlanish nuqtai nazaridan amalga oshirilgan. Solow [1] o'zining mashhur modelida kapital, ishchi kuchi va texnologiya o'zgarishlarining iqtisodiy o'sishga ta'sirini tahlil qilib, investitsiyalarni iqtisodiy rivojlanishning asosiy mexanizmlaridan biri sifatida ko'rsatgan. Keyinchalik Mankiw, Romer va Weil [2] tomonidan ishlab chiqilgan iqtisodiy o'sish modelida kapital va ta'lim (intelektual kapital) investitsiyalarining iqtisodiy salohiyatni shakllantirishdagi roli o'rganilgan.

Bundan tashqari, tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda banklarning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, kapital resurslarini optimallashtirish va investitsiya portfelini boshqarish jarayonlari ham keng yoritilgan. Gorton va Winton [3] tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda risklarni boshqarishning muhimligini ta'kidlashgan. Ularning fikriga ko'ra, banklar investitsiya strategiyalarini amalga oshirayotganda, kredit riski, likvidlik riski va bozor riski kabi omillarni hisobga olishlari lozim.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishni o'rganishdagi asosiy tadqiqotlar, asosan, moliyaviy resurslar va ularning boshqaruviga, kredit portfelini optimallashtirish va risklarni boshqarishga qaratilgan. Hempel va Simonson [4] tijorat banklarining moliyaviy resurslarni boshqarish va investitsion portfelni shakllantirishning amaliy yondashuvlarini tahlil qilganlar. Ularning fikriga ko'ra, banklar kredit resurslarini to'g'ri taqsimlash orqali iqtisodiy salohiyatni maksimal darajada oshirishga erishishlari mumkin.

Berger va DeYoung [5] esa tijorat banklarining samaradorligini o'lchash va investitsiya boshqaruvining innovatsion usullarini ishlab chiqish borasida o'z tadqiqotlarini taqdim etgan. Ularning yondashuvlari bo'yicha banklar o'z investitsion faoliyatini kengaytirish uchun risklarni minimallashtirish va diversifikatsiya qilishga harakat qilishlari kerak.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda risklarni boshqarishning ahamiyati alohida ta'kidlanadi. Modigliani va Miller [6] o'zlarining kapital strukturasi nazariyasida, kompaniyalar, shu jumladan tijorat banklari, risklarni boshqarishda qarz va kapitalni qanday optimallashtirishi kerakligini ko'rsatgan. Ularning nazariyasiga ko'ra, yuqori riskli investitsiyalarni amalga oshirayotgan banklar o'z kapital bazasini kengaytirish va kapitalni diversifikatsiya qilish orqali xavf-xatarlarni kamaytirishlari zarur.

Sharpe [7] esa portfel nazariyasining asoschisi sifatida investitsion portfelni diversifikatsiya qilish orqali risklarni kamaytirishning muhimligini ta'kidlagan. Tijorat banklari o'z investitsiya portfellari orqali yuqori rentabellikka erishish uchun turli tarmoqlar va bozorlar bo'yicha diversifikatsiya qilishlari lozim.

Investitsion salohiyatni shakllantirish va uni boshqarishda hukumat siyosati va moliya bozorlarining ta'siri ham katta ahamiyatga ega. Litan [8] va Minsky [9] kabi

iqtisodchilar o'zlarining tadqiqotlarida hukumatning kredit siyosati va moliyaviy bozorlarning rivojlanishi tijorat banklarining investitsion faoliyatiga qanday ta'sir ko'rsatishini tahlil qilganlar. Hukumat tomonidan belgilangan subsidiyalar, imtiyozli kreditlar va investitsiya dasturlari tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda muhim vosita sifatida xizmat qiladi.

Shuningdek, Kiyotaki va Moore [10] moliyaviy tarmoqlar va banklarning o'zaro aloqalari orqali investitsiyalarning ta'sirini o'rgangan. Ularning tadqiqotlariga ko'ra, banklar bozorni yaxshilash uchun o'zaro moliyaviy resurslarni taqsimlashda muhim rol o'ynaydi.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish va uni boshqarish bo'yicha adabiyotlar tahlili, banklarning moliyaviy resurslarni samarali boshqarishi, risklarni minimallashtirish va investitsiya portfellarini diversifikatsiya qilishning ahamiyatini ko'rsatadi. Shuningdek, hukumat siyosati, iqtisodiy sharoitlar va bozor omillarining investitsiya faoliyatiga ta'siri alohida o'rganilgan. Bu tahlil tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish va uni boshqarish bo'yicha samarali strategiyalar ishlab chiqish uchun ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

METODOLOGIYA

Ushbu maqolada tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish va uni boshqarishning asosiy yo'nalishlari tahlil qilinadi. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy usullarga tayangan:

1. Tahliliy usul: Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish jarayonlari, shuningdek, banklarning moliyaviy resurslarni boshqarish va risklarni minimallashtirishdagi strategiyalarini tahlil qilish uchun amaliy va ilmiy adabiyotlar o'rganildi.

2. Kuantifikatsiya va statistik tahlil: Banklarning investitsion portfellarini optimallashtirish, kapital strukturasi tahlil qilish va risklarni boshqarish bo'yicha statistik ma'lumotlar keltirilib, banklar faoliyatining samaradorligini o'lchash uchun turli moliyaviy ko'rsatkichlar (rentabellik, likvidlik, kapitallashuv darajasi) qo'llanildi.

3. Komparativ tahlil: O'zbekiston va xalqaro tijorat banklarining investitsion salohiyatini boshqarishdagi tajribasi solishtirildi. Xalqaro tajribalar va qonunchilikning ta'siri hamda o'zbek banklaridagi amaliyotlar o'rganildi.

4. Qisqa muddatli prognozlash: Investitsion salohiyatni shakllantirishda hukumat siyosati, moliyaviy regulyatsiyalar va bozor sharoitlarining ta'siri haqida qisqa muddatli prognozlar ishlab chiqildi.

Mazkur metodologiya banklarning investitsion faoliyatini samarali boshqarish va iqtisodiy salohiyatni oshirishga qaratilgan ilmiy asoslangan strategiyalarni ishlab chiqish imkonini beradi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ushbu bo‘limda tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish va uni boshqarish yo‘nalishlari tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida banklarning investitsion faoliyatini, moliyaviy resurslardan foydalanishni, investitsiya portfellarini boshqarishni va risklarni minimallashtirish bo‘yicha amalga oshirilgan amaliyotlar tahlil qilindi. Shuningdek, banklarning investitsion salohiyatini shakllantirishda yuzaga keladigan muammolar va bu muammolarni bartaraf etish uchun qo‘llanilayotgan strategiyalar ham o‘rganildi.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda moliyaviy resurslar asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi. Tadqiqotda olingan natijalarga ko‘ra, banklar o‘z kapitalini, kredit resurslarini va depozitlarni samarali boshqarish orqali investitsion salohiyatni shakllantiradi. Aksariyat tijorat banklari o‘z faoliyatida risklarni boshqarish va yuqori rentabellikka ega investitsiya imkoniyatlarini izlashda kapitalni optimallashtirishga katta e‘tibor qaratmoqda. Banklar, odatda, o‘z kapitalini ikki asosiy manba orqali shakllantiradi:

- O‘z kapitali: Bankning o‘z resurslari, asosan, depozitlar va aksiyalar orqali shakllantiriladi. Bu kapital bankning moliyaviy barqarorligini ta‘minlaydi va investitsion loyihalarni moliyalashtirishda asosiy manba hisoblanadi;

- Kredit resurslari: Banklar, o‘zining kredit portfelini shakllantirishda, mijozlarga qarz berish orqali investitsiya resurslarini jalb qiladi. Tadqiqotda, tijorat banklari o‘z kredit portfelini optimallashtirish va diversifikatsiya qilish orqali investitsion risklarni minimallashtirishga harakat qilayotganini ko‘rsatdi.

Investitsion portfelni boshqarish – bu tijorat banklarining samarali investitsion salohiyatini shakllantirishning muhim tarkibiy qismidir. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, tijorat banklari investitsion portfelni diversifikatsiya qilishga katta e‘tibor bermoqda. Banklar o‘z portfellarini turli sohalarga, masalan, sanoat, qishloq xo‘jaligi va xizmat ko‘rsatish sektorlariga yo‘naltirib, investitsiya risklarini kamaytirishga intilishmoqda. Bunda, banklar ko‘pincha quyidagi yondashuvlarni qo‘llaydilar:

- Sanoatlarni diversifikatsiya qilish: Banklar, o‘z kredit portfellarini turli sanoatlar va tarmoqlar bo‘yicha taqsimlash orqali bozor sharoitlaridagi o‘zgarishlarga moslashadi;

- Geografik diversifikatsiya: Investitsiyalarni turli geografik hududlarga yoyish orqali banklar risklarni minimallashtirishga harakat qilmoqda. Bu usul, ayniqsa, global bozorlar va turli iqtisodiy sharoitlarda faoliyat yurituvchi banklar uchun juda muhimdir.

Investitsion portfelni boshqarishda asosiy maqsad — risklarni kamaytirish, shu bilan birga, yuqori rentabellikka ega bo‘lgan investitsiyalarni tanlashdir. Tadqiqotda shuni ko‘rsatish mumkinki, tijorat banklari, ayniqsa, o‘z investitsiya strategiyalarida yuqori likvidlikka ega, barqaror va kam riskli aktivlarni afzal ko‘rishadi.

Investitsion salohiyatni shakllantirishda risklarni boshqarish va optimallashtirish juda muhimdir. Tadqiqot davomida tijorat banklarining risklarni boshqarish bo'yicha qo'llagan usullari quyidagi asosiy yo'nalishlarda aniqlangan:

- Kredit riski: Banklar kredit portfellarini shakllantirayotganda, mijozlarning kredit qobiliyatini baholashga katta e'tibor beradilar. Shuningdek, mijozlarga qarz berishda, banklar kredit tarixiga, garantiyalarga va boshqa omillarga asoslanib qaror qabul qiladilar;

- Bozor riski: Banklar bozor riskini boshqarish uchun investitsiya portfelli tarkibini diversifikatsiya qilishadi. Bunday diversifikatsiya banklarga turli bozorlar va iqtisodiy sharoitlarda o'z faoliyatini davom ettirish imkoniyatini beradi;

- Likvidlik riski: Likvidlik riskini kamaytirish uchun banklar o'z likvid aktivlarini to'g'ri boshqarib, qisqa muddatli majburiyatlarni bajarishga tayyor turishlari kerak.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, yuqori likvidlikka ega bo'lgan aktivlar, ayniqsa, qisqa muddatli qarzlarni yopishda muhim rol o'ynaydi. Risklarni boshqarish va portfelni diversifikatsiya qilishning samarali amalga oshirilishi tijorat bankining investitsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotda olingan natijalarga ko'ra, tijorat banklari investitsion salohiyatni boshqarishda bir qator muammolarga duch keladi. Bu muammolar quyidagi sohalarda aks etadi:

- Moliya bozorlaridagi o'zgarishlar: Iqtisodiy krizislar va bozorning beqarorligi banklar uchun katta tahdid tug'diradi. Moliya bozorlaridagi o'zgarishlar banklarning investitsiya portfelli va kredit strategiyalariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin;

- Risklarni boshqarishning murakkabligi: Kredit riski, bozor riski va operatsion risklarni samarali boshqarish banklar uchun murakkab vazifa bo'lib qolmoqda. Ayrim tijorat banklarida risklarni boshqarish tizimlari yetarlicha rivojlanmagan, bu esa investitsion salohiyatni boshqarish jarayoniga to'siq bo'lishi mumkin;

- Normativ talablar va qonunlar: Banklar uchun joriy etilgan normativ talablar va qonunlar investitsiya strategiyalarini amalga oshirishda muayyan chegaralar qo'yadi. Xususan, kapitalning minimal darajasini saqlash va risklarni minimallashtirish talablari investitsiya faoliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, tijorat banklari investitsion salohiyatni shakllantirishda quyidagi asosiy strategiyalardan foydalanadilar:

- Moliyaviy resurslarni optimallashtirish: Banklar o'z kapitalini samarali boshqarib, kredit resurslarini jalb qilish orqali investitsion salohiyatni oshirishga intiladilar;

- Investitsion portfelni diversifikatsiya qilish: Banklar risklarni minimallashtirish va yuqori rentabellikka erishish maqsadida investitsiya portfelli tarkibini diversifikatsiya qiladilar;

- Risklarni boshqarish: Banklar kredit, bozor va likvidlik risklarini boshqarish orqali investitsion salohiyatni maksimal darajada oshirishga harakat qiladilar.

Shuningdek, tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda yuzaga keladigan asosiy muammolar va bu muammolarni bartaraf etish uchun qo'llanilayotgan strategiyalar ko'rsatildi. Yangi yondashuvlar, samarali risklarni boshqarish tizimlari va bozor sharoitlariga moslashuv banklarning investitsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Ushbu tadqiqotda tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish va boshqarish yo'nalishlari chuqur tahlil qilindi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda moliyaviy resurslar, risklarni boshqarish tizimlari, portfelni diversifikatsiya qilish va kapital boshqaruvi muhim rol o'ynaydi. Banklar investitsion salohiyatni shakllantirishda o'z kapitali va kredit resurslarini samarali boshqarishga, investitsiya portfellari tarkibini diversifikatsiya qilishga katta e'tibor bermoqda.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda moliyaviy ko'rsatkichlar, yuqori likvidlik, rentabellik, kapitalning samarali boshqarilishi va riski optimallashtirilgan portfellarni yaratish kabi asosiy jihatlar ko'zda tutiladi. Shuningdek, kredit va bozor risklarini boshqarish, shuningdek, tijorat banklarining sarmoya kiritish strategiyalarini diversifikatsiya qilish, banklarning investitsion salohiyatini oshirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotda shuningdek, tijorat banklarining investitsion faoliyatida yuzaga keladigan asosiy muammolar ham aniqlanib, ularni bartaraf etish uchun zarur bo'lgan chora-tadbirlar ko'rsatilgan. Banklarning investitsion salohiyatini shakllantirishda yuzaga keladigan muammolar orasida bozor o'zgaruvchanligi, risklarni boshqarishdagi kamchiliklar va moliyaviy qonunchilikdagi cheklovlar asosiy to'siqlar sifatida ko'rsatilgan. Ushbu holatni mohiyatini chuqur anglash uchun bir qancha takliflarni ko'rib chiqsak.

Tijorat banklari o'z investitsion portfellari tarkibini yanada diversifikatsiya qilishlari kerak. Banklar o'z resurslarini nafaqat korporativ sektor va yirik sanoat tarmoqlariga, balki kichik va o'rta biznesga ham yo'naltirishlari zarur. Bu orqali banklar o'z portfellarini global va mintaqaviy risklardan himoya qilishi va barqaror rentabellikni ta'minlashi mumkin.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirishda risklarni samarali boshqarish muhim ahamiyatga ega. Banklar kredit riski, bozor riski va likvidlik riskini boshqarish bo'yicha ilg'or texnologiyalarni va modellarni qo'llashlari kerak. Risklarni boshqarishda sun'iy intellekt va big data texnologiyalaridan foydalanish, banklarga aniq prognozlar berishga va bozor o'zgarishlariga tez moslashishga yordam beradi.

Banklar o'z kapitalni samarali boshqarish orqali investitsion salohiyatni oshirishi mumkin. Kapital boshqarishning muhim jihatlaridan biri – kredit portfellarini optimallashtirish va risklarni kamaytirishdir. Banklar, o'z navbatida, o'zining moliyaviy ahvolini doimiy ravishda baholash va kapitalning samarali foydalanishini ta'minlashga harakat qilishlari kerak.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish va boshqarishning samarali yo'nalishlaridan biri – innovatsion va raqamli texnologiyalarni joriy etishdir. Blockchain, fintech va raqamli to'lov tizimlari kabi yangi texnologiyalarni qo'llash orqali banklar investitsiyalarni samarali boshqarish, operatsion xarajatlarni qisqartirish va mijozlarga xizmat ko'rsatish sifatini oshirishlari mumkin.

Banklar investitsion salohiyatni shakllantirishda uzoq muddatli strategik rejalashtirishni kuchaytirishlari kerak. Rejalashtirish jarayonida bozor tahlili, xavf-xatarlarni baholash, yangi biznes modellarini ishlab chiqish va bank faoliyatining global tendensiyalarini hisobga olish zarur. Bu banklarga o'z investitsiya strategiyalarini muvaffaqiyatli amalga oshirish va raqobatbardoshligini saqlash imkonini beradi.

Davlat tijorat banklarining investitsion salohiyatini oshirishga ko'maklashish uchun samarali qonunchilik va moliyaviy siyosatni yaratishi kerak. Banklar uchun yengilliklar, soliqlarda imtiyozlar va investitsiyalarga yo'naltirilgan davlat dasturlari ularning investitsion faoliyatini kengaytirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, banklar uchun risklarni boshqarish tizimlarini yaxshilashga yordam beradigan normativ hujjatlar ishlab chiqilishi zarur.

Tijorat banklari o'z xodimlarini investitsion boshqaruv, moliyaviy tahlil va risklarni boshqarish bo'yicha muntazam ta'lim va malaka oshirishga yo'naltirgan dasturlarni ishlab chiqishlari kerak. Xodimlar malakasini oshirish, banklarga yanada samarali investitsiya qarorlarini qabul qilish imkonini beradi.

Tijorat banklarining investitsion salohiyatini shakllantirish va boshqarish jarayonida yuqoridagi takliflar ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlash, risklarni kamaytirish va barqaror o'sishni erishish uchun zarur bo'lgan asosiy omillardir. Ushbu takliflarni amalga oshirish, tijorat banklarining investitsion faoliyatini yanada samarali qilish va iqtisodiyotning umumiy barqarorligiga hissa qo'shish imkonini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Solow, R. M. (1956). A Contribution to the Theory of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 70(1), 65-94.
2. Mankiw, N. G., Romer, D., & Weil, D. N. (1992). A Contribution to the Empirics of Economic Growth. The Quarterly Journal of Economics, 107(2), 407-437.
3. Gorton, G., & Winton, A. (2003). Financial Intermediaries and Liquidity in Economies with Fewer Institutions. Oxford Review of Economic Policy, 19(3), 42-58.

4. Hempel, G. H., & Simonson, D. G. (1999). *Bank Management: Text and Cases*. 6th edition. Wiley.
5. Berger, A. N., & DeYoung, R. (1997). The Effects of Competitive Pricing on the Efficiency of Financial Institutions. *Journal of Money, Credit, and Banking*, 29(4), 1040-1057.
6. Modigliani, F., & Miller, M. H. (1958). The Cost of Capital, Corporation Finance, and the Theory of Investment. *American Economic Review*, 48(3), 261-297.
7. Sharpe, W. F. (1964). Capital Asset Prices: A Theory of Market Equilibrium under Conditions of Risk. *Journal of Finance*, 19(3), 425-442.
8. Litan, R. E. (2005). *The Role of Government Policy in Financial Markets: A Case Study of the U.S. and Emerging Economies*. The Brookings Institution Press.
9. Minsky, H. P. (1986). *Stabilizing an Unstable Economy*. Yale University Press.
10. Kiyotaki, N., & Moore, J. (1997). Credit Cycles. *Journal of Political Economy*, 105(2), 211-248.
11. www.uzdaily.uz
12. www.gazeta.uz